

УДК 631.1

МЕТОДИ МІНІМІЗАЦІЇ АГРАРНИХ РИЗИКІВ

МАЖАРА С.Г.

Студентка 4 курсу, факультет «Економіки та менеджменту», спеціальність «Облік і аудит»

Науковий керівник БОБИР Ю.О., асистент ВП Національного університету біоресурсів та природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

У статті досліджені ризики в сільському господарстві та їх вплив на виробництво та виробників сільськогосподарської продукції. Визначено вид ризику та джерела його виникнення в процесі здійснення підприємством господарської діяльності. Ризик розглянутий з різних позицій. Перелічені підходи та методи мінімізації ризику, які допоможуть керівництву знизити ступінь ризику та уникнути негативних наслідків.

Ключові слова: аграрні ризики, фактори ризиків, управління ризиками, методи мінімізації.

Побудова в Україні соціально-орієнтованої ринкової економіки неможлива без забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарського виробництва.

У зв'язку із його залежністю від природних умов та функціонуванням в середовищі конкуренції, ця галузь має вищий рівень ризику порівняно з іншими галузями економіки.

В Україні процеси реформування аграрного сектору проходять непросто. На сьогодні їх результатом є складний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств, значне зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин, зниження рівня життя в сільській місцевості. Однією з причин такого стану є те, що на початку реформ в аграрному виробництві не були враховані можливі ризики реформування та їх вплив надіяльність сільгоспідприємств. Тому важливою умовою забезпечення стабільності є науково обґрунтоване розв'язання питань виявлення, оцінки і управління ризиками.

Ризик – це ймовірність виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, доходу, майна, коштів у зв'язку з випадковою зміною умов економічної діяльності, впливом несприятливих обставин.

Джерелами або факторами ризиків в сільськогосподарському виробництві є соціально-економічне середовище, природо-кліматичні умови та людський фактор. Нестабільність та невизначеність в діяльності аграрних підприємств визначають дві групи ризиків (першопричини ризиків в

сільськогосподарському виробництві): ринкове середовище та природо-кліматичні умови.

За впливом на етапи сільськогосподарської діяльності:

- ризики, що можуть негативно вплинути на отримання продукції запланованої кількості та якості,
- ризики, що можуть мати негативний вплив на отримання фінансового результату діяльності підприємства.

Якщо керівник господарства хоче досягнути певних цілей та прогресу в розвитку господарства, він повинен іти на ризик. Успішні підприємці стверджують, що іти на ризик необхідно для досягнення прибутковості, зростання та існування бізнесу.

Події ризику – це випадки, які можуть вплинути на досягнення цілей. Вони можуть бути як очевидними, так і малопомітними.

Усвідомлюючи існування ризику, не можливо знати насправді, коли подія ризику відбудеться, чи як вона може вплинути на досягнення цілей.

Ціллю визначення ризику є - визначити події ризику, які вплинуть на цілі і визначать, що потрібно робити господарству для зменшення загрози або ж реалізації додаткових можливостей.

Розрізняють такі види ризику залежно від джерел його виникнення:

1. Виробничий ризик. Він проявляється в нестабільності обсягу виробництва продукції і, зокрема, в його зниженні. Джерелами (причинами) виробничого ризику є негативна дія таких непередбачуваних факторів, як погода, поширення хвороб та шкідників рослин і тварин, генетичні відхилення в них тощо. Прикладом прояву виробничого ризику є зміни (варіація) урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, якості продукції, продуктивності пасовищ.

2. Ринковий ризик. Джерелом цього ризику є мінливість, непередбачуваність цін на продукцію аграрних підприємств і на вхідні ресурси. Нестабільність цін є відображенням змін у попиті і пропозиції на ринку.

3. Ризик застарівання факторів виробництва. Причиною існування фактора застарівання є науково-технічний прогрес. Під його дією з'являються нові, більш ефективні техніка і технології. В результаті відбувається моральний знос цих факторів виробництва.

4. Ризик, пов'язаний з нещасними випадками. Втрати від нещасних випадків є традиційним джерелом ризику. Насамперед це втрати (збитки) від пожеж, вітру, повеней, граду, різних аварій.

5. Правовий ризик. Його джерелом є нові закони, акти і урядові програми, пов'язані із соціально-економічними змінами в суспільстві.

6. Ризик, пов'язаний з використанням людського фактора виробництва. Джерелом цього ризику є непередбачуваність поведінки і здоров'я індивідумів. Наприклад, смерть або захворювання ключових працівників у критичний момент виробництва може істотно вплинути на його результати.

7. Політичний ризик. Причиною (джерелом) його виникнення можуть бути зміна уряду в країні, міжнародна напруженість тощо.

Дискусійним лишається питання щодо включення в цю групу такого виду ризику, як фінансовий. Балабанов І.Т., Андрійчук В.Г., Бауер Л. розрізняє окремо дві категорії ризику - підприємницький та фінансовий, відносячи до першого практично всі види ризику, за джерелами виникнення. Фінансовий ризик пов'язується з можливим невиконанням підприємством своїх фінансових зобов'язань та існування його як юридичної особи.

Для того, щоб оцінити рівновагу між зменшенням або його збільшенням потрібно вміти керувати ризиком.

Керування ризиком – це процес реагування на ризик та надання бізнесу можливості збільшити прибутки і уникнути втрат, які загрожують існуванню бізнесу. Цей процес складається з основних завдань ідентифікації ризику, оцінки ризику і керування ризиком, а також постійного вдосконалення процесу керування ризиком.

Ціллю даного процесу є керування ризиком для досягнення прийняттого рівня фінансової діяльності (або цілей іншої діяльності) при прийнятному рівні ризику.

В результаті обирається один із засобів управління ризиком:

Уникнення ризику означає просте ухилення від певної діяльності, котре обтяжене надмірним ризиком

Попередження ризику - це досить ефективний засіб, який однак лише в окремих випадках дозволяє зменшити (уникнути) ризик в менеджменті.

Прийняття (збереження чи збільшення) ступеня ризику - це залишення ступеня ризику за менеджером (інвестором), тобто на його відповідальність. Вкладаючи засоби в певну сферу, менеджер повинен бути впевненим, що є можливість покриття можливих збитків або ж що вони йому не загрожують.

Первинною перевагою керування ризиком для керівника буде знання того, наскільки піддається ризику їхнє виробництво. Управління ризиком дозволяє бізнесу досягати цілей і прибутковості, а також перешкоджає втраті ресурсів.

У своїй діяльності керівник та менеджер господарства повинні вчасно реагувати на виникнення ризиків, оцінювати їх, мати відповідні навички та бути добре проінформованими з метою зниження, тобто мінімізації аграрних ризиків для забезпечення мінімальних втрат у виробництві та отримання прибутку. Тому, існують внутрішні і зовнішні методи мінімізації аграрних ризиків, які проявляються в зниженні ступеня ризику.

Передача ризику здійснюється шляхом його розподілу, або через механізм зовнішнього страхування.

Розподіл ризику полягає в тому, щоб, наприклад, покласти певну частку відповідальності за ризик на того співучасника, який здатний його контролювати краще за інших. Передача ризику може також здійснюватись

шляхом укладання ф'ючерсного контракту. Ф'ючерси дозволяють передавати ризик несприятливої зміни цін у майбутньому протилежній стороні угоди.

Страховання - це передача певних ризиків страховій компанії. Для зниження міри ризику використовуються майнове страхування і страхування від нещасних випадків.

Широко використовується і такий вид страхування, як хеджування - страхування ціни товару від ризику або небажаного для виробника падіння, або не вигідного для споживача збільшення.

Внутрішні способи оптимізації ризику:

Лімітування передбачає обмеження потоків (грошових, товарних, кредитних, інвестиційних), спрямованих у зовнішнє (по відношенню до підприємства) середовище. Підприємства можуть застосовувати цей спосіб при продажу товарів в кредит, наданні позичок.

Створення резервів, запасів на покриття ймовірних непередбачуваних витрат у майбутньому є свого роду самострахуванням. Це дозволяє оперативно усувати тимчасові ускладнення у виробничій, фінансово-комерційній діяльності.

Створення власних грошових, товарно-матеріальних резервів є альтернативою страхуванню і доцільно тоді, коли вартість майна, що наражається на певний ризик, відносно невелика у порівнянні з майновими та фінансовими параметрами усього проекту.

Здобуття додаткової інформації є одним із важливих способів щодо зниження ризику. Природно, що коли у керівництва буде більш повна інформація, то це дасть можливість зробити кращий прогноз та знизити ступінь ризику. Також, збір інформації допоможе реагувати на нові обставини шляхом визначення нових ризиків і здобуття нової інформації щодо існуючих ризиків.

Потрібно не забувати і про 3 основні принципи зниження ризику:

- не ризикувати більше, ніж дозволяє власний капітал;
- не забувати про наслідки ризику;
- не ризикувати багато чим ради малого.

Аграрні підприємства зможуть визначити свої підходи та методи управління ризиками лише за умови, що вони будуть спроможними правильно розрізняти вид ризику і своєчасно виявляти джерела та причини його виникнення в процесі здійснення виробничо - господарської діяльності, а також знати, наскільки істотним є цей ризик і які він несе в собі загрози.

Отже, стабілізація виробництва та доходів у аграрному секторі економіки потребує залучення сільськогосподарських виробників до управління ризиками, що є ключовим бізнес-процесом, який повинен використовуватися у підприємницькій діяльності і систематично застосовуватись для зниження ризику та стимулювання використання кращих здобутків технології сільськогосподарського виробництва.